

Onderzoek

Het Tijdschrift voor Seksuologie goed gewaardeerd door zijn lezers

Peter Leusink¹, Jacques van Lankveld², Paul Enzlin^{3,4}

¹ Groene Hart Ziekenhuis, Gouda; ² Open Universiteit, Heerlen; ³ Instituut voor Familiale en Seksuologische Wetenschappen, Departement Neurowetenschappen, KU Leuven, Leuven; ⁴ Context – centrum voor relatie-, gezins- en sekstherapie, UPC, KU Leuven, Leuven

Samenvatting

De financiering van het Tijdschrift voor Seksuologie staat toenemend onder druk en aan wetenschappelijke tijdschriften worden in de toekomst eisen gesteld om beter online toegankelijk te zijn. Om de mogelijkheden te verkennen die kunnen leiden tot een goedkopere en mogelijk andere wijze van informatievoorziening, hebben we lezers ondervraagd over het gebruik van, de waardering voor en de verwachtingen met betrekking tot het Tijdschrift. Er werd een online enquête gehouden onder 947 lezers, deze leverde een respons van 23% volledig ingevulde formulieren. Voornamelijk vrouwelijke hulpverleners die zijn ingeschreven in het register van de NVVS en leden van de VVS waren als respondenten goed vertegenwoordigd. Per nummer werden gemiddeld 1 à 2 artikelen gelezen met daarbij abstracts van andere artikelen. De waardering was goed. Rubrieken die een wetenschappelijk karakter hebben (onderzoek, literatuurreviews, internationale abstracts) genoten de meeste belangstelling. Slechts een kleine groep wenste louter een online vorm van het Tijdschrift, een grote groep wilde handhaving van een papieren versie al dan niet in combinatie met online toegang.

Het Tijdschrift voor Seksuologie gaat met dit nummer haar 38e jaargang in. Afgelopen jaren bood het (bijna) elk kwartaal een breed scala aan artikelen die tegemoet kwamen aan de doelstelling van het tijdschrift. Die doelstelling is als volgt omschreven: “het Tijdschrift voor Seksuologie is een wetenschappelijk kwartaalblad over onderzoek en ontwikkelingen op het gebied van de seksuologie. Het staat open voor Nederlandstalige wetenschappelijke bijdragen over hulpverlening, onderzoek, opleiding en onderwijs, vorming, voorlichting en preventie.” Het Tijdschrift is een uitgave van de Stichting Tijdschrift voor Seksuologie en is nauw gelieerd aan de Nederlandse en de Vlaamse Vereniging voor Seksuologie.

In de periode medio 1981 tot en met eind 1982 verschenen er omwille van financiële redenen geen kwartaaluitgaven. Nadat in de kosten werd gesneden en er met de verenigingen vaste afspraken over de afname

van het tijdschrift werden gemaakt, kon een doorstart worden gerealiseerd. Sponsoring door vaste adverteerders, in hoofdzaak farmaceutische bedrijven, zorgde ervoor dat het Tijdschrift jarenlang aan abonnees onder de kostprijs kon worden aangeboden. Enkele jaren geleden kwam er in de advertentie-inkomsten een negatieve kentering onder invloed van zowel de financiële crisis als door een nieuwe regelgeving waarbij geneesmiddelenreclame in niet-medische tijdschriften niet meer is toegestaan. Deze evoluties brachten met zich mee dat een gezonde – lees: *break even* – exploitatie van het Tijdschrift inmiddels in toenemende mate onmogelijk is geworden.

Tegelijkertijd is er de laatste jaren binnen de wereld van wetenschappelijke tijdschriften een verschuiving zichtbaar van papieren publicaties naar digitale presentatievormen zoals online abonnementen en *open access* (OA). OA is een brede academische beweging die streeft naar vrije, gratis online toegang tot wetenschappelijke informatie zonder financiële, juridische of technische barrières. In vergelijking met de op papier uitgegeven tijdschriften doet OA niet onder ten aanzien van impactfactor of kwaliteit van de artikelen (Gargouri, 2010). OA vond zijn neerslag in de *Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities* (2003). Deze is inmiddels ook door alle Nederlandse en Vlaamse universiteiten, de Koninklijke Ne-

Drs. P. Leusink, arts, seksuoloog
 Prof. dr. J. van Lankveld, psycholoog, psychotherapeut, seksuoloog, hoogleraar klinische psychologie
 Prof. dr. P. Enzlin, orthopedagoog, psychotherapeut, seksuoloog
 Correspondentie: P. Leusink. E: leusinkp@knmg.nl

derlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen (FWO) en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) ondertekend. De Nederlandse overheid stelt zich tot doel dat vanaf 2024 alle Nederlandse publicaties gratis online beschikbaar dienen te zijn, zo nodig wordt dit verplicht gesteld vanaf 2016 (Kamerbrief over Open Access van publicaties, 2013). Ook de Belgische federale overheid heeft zich verplicht tot het bevorderen van OA (Brussels Declaration on Open Access, 2012).

Deze context van financiële zorgen en open access-eisen motiveerde de Stichting Tijdschrift voor Seksuologie onlangs tot een onderzoek naar het gebruik en de waardering van het Tijdschrift én naar de wensen van de lezers i.v.m. eventuele andere manieren van informatievoorziening in de (nabije) toekomst.

Methodie

Eind 2013 werd aan alle lezers van het Tijdschrift voor Seksuologie een uitnodiging verstuurd tot deelname aan een lezersonderzoek. Deze uitnodiging werd per mail verzonden en twee weken later herhaald. Aan de leden waarvan geen mailadres bekend was en aan de leden met een fout mailadres werd eenmalig een brief per post verzonden. In de mail en de brief was een link opgenomen naar een online enquête (via LimeSurvey®). Deze enquête bestond uit vijf vragen, die peilden naar deelnemerskenmerken, en negentien inhoudelijke meerkeuzevragen met mogelijkheden voor opmerkingen in open velden.

Resultaten

Respons

Van de 947 aangeschreven lezers werden 257 (27,1%) onvolledig ingevulde en 220 (23,2%) volledig ingevulde vragenlijsten ontvangen. De NVVS-lezers maken 69,6% deel uit van de abonnees, van de respondenten maken zij 71,2% uit (Tabel 1). De VVS-lezers maken 15,5% deel uit van de abonnees, van de respondenten 23,7%, de losse abonnees (particulieren en instellingen) maken 14,9% deel uit van de abonnees, van de respondenten 5,1%. De VVS-lezers zijn daarmee in het onderzoek relatief beter vertegenwoordigd dan de NVVS-lezers en de losse abonnees.

Kenmerken deelnemers

Vrouwen en hulpverleners met een gedragswetenschappelijke discipline zijn in de responsgroep in de meerderheid (Tabel 1), dit is in grote lijnen conform de verhoudingen binnen de seksuologische verenigingen. Opvallend groot is het aandeel van de respondenten dat staat ingeschreven in een register van de NVVS. Van de NVVS-leden is dat ongeveer een derde, van de respondenten (n=183) meer dan de helft (61,2%).

Leesgedrag en waardering

Een overgrote meerderheid van de respondenten (86%)

Tabel 1. Kenmerken deelnemers

	n	%
Geslacht	257	
man		33,1
vrouw		66,9
Leeftijd (in M(SD))	257	48,9 (13,4)
Basisdiscipline	257	
psycholoog		25,3
psychotherapeut		10,1
(ortho)pedagoog		5,4
maatschappelijk werk		6,6
arts		22,2
verpleegkundige		8,9
andere		21,4
Type abonnee	257	
lid NWS		71,2
lid VVS		23,7
particulier abonnement		4,7
abonnement instelling		0,4
Duur abonnement	257	
< 5 jaar		38,1
5-10 jaar		23,3
10-15 jaar		15,2
> 15 jaar		23,3
In register NVVS	183	
Seksuoloog NVVS		47,0
Aantekening		14,2
Nee		38,8

geeft aan minimaal 1 à 2 artikelen per nummer te lezen, 40% leest daarbij ook nog eens alle samenvattingen en bijna 16% leest alle artikelen (Tabel 2). De waardering van de kwaliteit van de artikelen is goed en dat wordt onder andere uitgedrukt door het feit dat slechts ongeveer 8% het Tijdschrift niet aan anderen zou aanraden. Dat blijkt eveneens uit het feit dat men bereid is voor een papieren of online uitgave te betalen indien het Tijdschrift niet meer in het lidmaatschap van een vereniging zou zijn opgenomen. Zo geeft niet minder dan 82% van de respondenten aan bereid te zijn voor een papieren uitgave te willen betalen. Hiervan geeft echter de helft aan minder dan 40 euro, dit is de reële kostprijs, te willen betalen (niet in een tabel opgenomen). Wanneer het Tijdschrift ervoor zou kiezen zich tot een louter online uitgave te beperken, zou 25% afhaken en geen abonnement meer nemen. Van de diverse rubrieken in het tijdschrift -naast de artikelen- worden met name 'Nieuws' en 'Literatuurbulletin' het meest frequent gelezen en het hoogst gewaardeerd (Tabel 3).

Mate van belang van verschillende type artikelen

Het tijdschrift kent diverse soorten rubrieken waarvan een aantal door de respondenten als zeer belangrijk worden beschouwd, m.n. 'Onderzoek' (61%), 'Klini-

Tabel 2. Leesgedrag en waardering artikelen (n=220; in percentages)

Hoeveel artikelen leest u over het algemeen (nieuw nummer)?	
Ik lees over het algemeen geen of nauwelijks artikelen	7,7
Alleen de samenvattingen	6,3
1 à 2 artikelen	27,6
Alle samenvattingen én 1 à 2 artikelen naar keuze	40,3
(Nagenoeg) alle artikelen	15,8
Anders	2,3
Hoe waardeert u over het algemeen de kwaliteit van de artikelen	
Zeer goed	25,9
Tamelijk goed	69,5
Tamelijk slecht	4,1
Zeer slecht	0,5
Zou u anderen met belangstelling in de seksuologie het TvS willen aanraden om te lezen?	
Zeker wel	61,1
Eerder wel	30,8
Eerder niet	6,8
Zeker niet	1,4

Tabel 3. Leesgedrag en waardering rubrieken (n=220; in percentages)

	Nieuws	Opinie	Congresverslag	Literatuurbulletin
Hoe vaak leest u rubrieken?				
Lees ik altijd (>75% van de keren)	41,2	22,2	18,1	28,6
Lees ik in 75% van de keren	25,8	22,6	21,3	27,3
Lees ik in 50% van de keren	15,4	26,7	24,4	18,2
Lees ik in 25% van de keren	11,8	20,4	22,6	18,2
Lees ik nooit (<25% van de keren)	5,9	8,1	13,6	7,7
Hoe waardeert u de rubrieken?				
Zeer goed	30,5	22,7	16,0	32,9
Tamelijk goed	67,3	71,8	76,3	61,6
Tamelijk slecht	1,8	4,5	6,4	3,7
Zeer slecht	0,5	0,9	1,4	1,8

sche les' (52%), 'Literatuurreview' (47%), en 'Nieuws' (abstracts en commentaar op internationale artikelen) (43%) (Tabel 4). De rubrieken 'Opinie' en 'Congresverslag' worden als minder belangrijk beschouwd.

Belangstelling en wensen met betrekking tot een bepaald thema

Het merendeel van de respondenten (61%) heeft 'erg

veel belangstelling' voor artikelen met een gedragswetenschappelijke, psychologische, relationele invalshoek en bijna de helft geeft aan dit nog meer benadrukt te willen zien (Tabel 5). Voor wat betreft artikelen met een somatisch, medische invalshoek geeft 34% aan 'erg veel belangstelling' te hebben en ongeveer 30% zag hier graag wat meer nadruk op. In deze groep respondenten had slechts 14% erg veel belangstelling

Tabel 4. Mate van belang van verschillende type artikelen (n=220; in percentages)

	Zeer belangrijk	Tamelijk belangrijk	Tamelijk onbelangrijk	Zeer onbelangrijk
Hoe belangrijk vindt u onderstaande type artikel				
Onderzoek	60,5	34,5	4,5	0,5
Literatuur-review	46,8	49,1	4,1	0,0
Beschouwing	27,3	59,5	11,8	1,4
Klinische les	51,8	38,2	9,1	0,9
Casusbespreking	52,7	35,5	10,9	0,9
Nieuws	43,2	48,6	8,2	0,0
Opinie	18,2	63,6	17,7	0,5
Congresverslag	14,5	58,2	26,4	0,9
Literatuurbulletin	34,5	51,8	13,2	0,5

Tabel 5. *Belangstelling en wensen met betrekking tot bepaald thema (n=221; in percentages)*

	Gedragwetenschap- pelijk, psychologisch, relatieel	Somatisch, medisch	Maatschappelijk, cultureel, sociologisch	Forensisch	Gezondheids- bevordering
In welke mate heeft u belangstel- ling voor verschillende invalshoe- ken van artikelen?					
Erg veel	61,5	34,4	24,0	13,6	25,3
Veel	29,4	41,6	44,3	23,5	38,0
Enige	6,8	21,3	27,1	42,1	25,8
Nauwelijks	1,4	1,8	3,2	17,6	9,0
Geen	0,9	0,9	1,4	3,2	1,8
Welke invalshoek zag u graag wat meer benadrukt (meerdere ant- woorden mogelijk)	48,8	29,8	18,6	8,9	19,8

voor de forensische invalshoek en gaf slechts 9% aan naar meer artikelen over dit thema uit te kijken.

Voorkeur voor leesmedium

Slechts 14% van de respondenten zou er voor kiezen om het Tijdschrift louter online te lezen. Mocht het Tijdschrift louter online verschijnen dan zou rond de 60% het tijdschrift 'iets minder' tot 'veel minder' vaak gaan lezen (Tabel 6). Ongeveer 40% gaf aan wel eens een bijdrage uit het online archief op de website van het Tijdschrift te lezen. Opvallend is dat ongeveer een kwart aangaf het bestaan van dit online archief niet te kennen.

Discussie

In een beperkte online enquête werd gepeild naar het gebruik, de waardering en de wensen van de lezers van het Tijdschrift voor Seksuologie. Het merendeel van de respondenten waren vrouwelijke hulpverleners uit gedragswetenschappelijke hoek waarvan een groot aantal geregistreerd was als seksuoloog bij de NVVS. In grote lijnen komt een beeld naar voren dat abonnees per tijdschriftnummer gemiddeld 1 à 2 artikelen lezen

en daarnaast soms de abstracts van de andere artikelen meepikken. Tevens blijkt dat de bijdragen in het Tijdschrift redelijk tot goed worden gewaardeerd. Er is het meest belangstelling voor rubrieken die een wetenschappelijk karakter hebben (onderzoek, literatuurreviews, internationale abstracts) of die direct aansluiten op de klinische praktijk (klinische les). Rubrieken die momenteel een ruim deel van het huidige aanbod beslaan (beschouwing, congresverslag, opinie), worden minder gewaardeerd en als minder belangrijk geacht. Op dit punt is dus duidelijk verbetering mogelijk. Er wordt vooral uitgekeken naar artikelen met een gedragswetenschappelijke en in mindere mate met een medisch-somatische invalshoek. Bijdragen vanuit een forensisch perspectief worden minder gewaardeerd. Het idee dat het huidige digitale tijdperk zou leiden tot groot enthousiasme voor louter een online vorm van het Tijdschrift wordt gelogenstraft. Het grootste deel van de deelnemers verkiest een papieren uitgave, maar niettemin zal moeten worden gekeken naar het eveneens online aanbieden van het TvS aangezien ongeveer de helft van de lezers dit wenselijk acht.

Bij de interpretatie van deze resultaten zal rekening

Tabel 6. *Voorkeur voor leesmedium (n=220; in percentages)*

Hoe zou u het TvS bij voorkeur willen lezen?	
Ik verkies het TvS op papier te kunnen lezen	44,8
Ik verkies het TvS online te kunnen lezen	14,0
Ik heb geen voorkeur voor papier of online	15,8
Ik verkies het TvS op papier én online te kunnen lezen	25,3
Mocht het TvS alleen online verschijnen, zou dat uw leesgedrag veranderen?	
Ja, ik zou het veel vaker gaan lezen	0,5
Ja, ik zou het iets vaker gaan lezen	11,8
Nee, het zou mijn leesgedrag niet veranderen	27,3
Ja, ik zou het iets minder vaak gaan lezen	36,4
Ja, ik zou het veel minder vaak gaan lezen	24,1
Leest u wel eens artikelen uit de database (archief) online?	
Nee, nooit	34,8
Nee, ik wist niet dat er een website van het Tijdschrift bestond	24,4
Ja, 1 keer per maand of vaker	4,1
Ja, 1 keer per 2-3 maanden	14,0
Ja, 1 keer per 6 maanden	13,6
Ja, 1 keer per jaar	9,0

moeten worden gehouden met een aantal beperkingen. Met een kleine 25% dient de respons als laag te worden beschouwd. Het is mogelijk dat de non-respondenten net de groep teleurgestelde lezers zijn of dat het lezers zijn die nauwelijks een mening hebben over het tijdschrift omdat ze het Tijdschrift weinig lezen. Dat laatste zou kunnen omdat het Tijdschrift "automatisch in de bus valt" omdat men lid is van de NVVS of VVS. Anderzijds is de groep die een los abonnement heeft en dus bewust kiest voor een abonnement in dit onderzoek ondervertegenwoordigd, hun mening is niet voldoende gekend. Daarnaast is de groep lezers die niet als professioneel seksuologisch hulpverlener is geregistreerd eveneens relatief ondervertegenwoordigd. In deze opzet werd retrospectief gevraagd naar leesgedrag en algemene waardering van een kwartaaluitgave. De kans bestaat dat deze inschatting niet overeen stemt met het reële leesgedrag en de waardering op het moment dat een tijdschriftnummer wordt gelezen. Tot slot zegt het aangeven van de bereidheid om een los abonnement te nemen niet of men dit ook werkelijk zou doen. Mits deze beperkingen in acht worden genomen zullen de hierboven weergegeven resultaten door het bestuur van het Tijdschrift als een algemene trend en indicator worden opgevat waarop het verdere beleid in verband met de voortgang en de inhoud van het tijdschrift zal worden gestoeld.

Literatuur

- Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. (2003). http://www.zim.mpg.de/openaccess-berlin/berlin_declaration.pdf
- Brussels Declaration on Open Access. (2012). http://www.ewivlaanderen.be/sites/default/files/documents/2263_declaration_NL.pdf
- Gargouri Y., Hajjem C., Larivière V., Gingras Y., & Carr L. (2010). Self-selected or mandated, open access increases citation impact for higher quality research. *PLoS ONE* 5(10): e13636. doi:10.1371/journal.pone.0013636
- Kamerbrief over Open Access van publicaties. (2013). <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/11/15/kamerbrief-over-open-access-van-publicaties.html>

Summary

Reader survey Dutch-Flemish Journal of Sexology

A solid financial base of the Dutch-Flemish Journal of Sexology is increasingly under pressure and in the future scientific journals are challenged for better online access. To explore ways that may provide a cheaper and different way of accessibility of information, we have questioned readers about the use, appreciation and expectations of the journal. An online survey of 947 readers yielded 23% completed forms. Mainly Dutch female certified sexologists and members of the Flemish Society of Sexology were well represented. Average 1 to 2 articles per issue were read plus some abstracts of other articles. The appreciation was pretty good. Sections of a scientific nature (research, literature reviews, international abstracts) had the most interest. Only a small group wished merely a form of online access, a large group wanted to maintain a paper version whether or not in combination with online access.

Keywords: reader survey, journal, open access

Trefwoorden: lezersonderzoek, tijdschrift, seksuologie, open access